

Friese Kleischil: Samen werken aan een vitale landbouw

Economie
&
Ecologie
in balans

Een uniek gebied met rijke geschiedenis en potentie

De Friese Kleischil, onder andere gevormd door de gemeenten Harlingen, Waadhoeke en Noardeast-Fryslân, is een gebied van uitzonderlijke waarde. De vruchtbare kleigronden langs de Waddenkust vormen al eeuwenlang de basis voor landbouw, natuur en gemeenschap. De klei is rijk aan mineralen, wat zorgt voor goede omstandigheden voor het telen van gewassen zoals granen, poot aardappelen en gras voor de veehouderij.

De regio speelt een belangrijke rol in de regionale en nationale voedselvoorziening en is een schakel in de internationale agrofoodsector. Met duizenden banen in de landbouw en aanverwante sectoren draagt de land- en tuinbouw bij aan de economische veerkracht en leefbaarheid van de Friese Kleischil.

De transitie naar duurzame landbouw

Hoewel de landbouw in de Friese Kleischil zich heeft ontwikkeld tot een economische pijler, staat de sector voor een keerpunt. Schaalvergroting en technologische vooruitgang hebben geleid tot groei, maar ook tot druk op biodiversiteit, bodemvruchtbaarheid en waterkwaliteit. Tegelijkertijd vraagt de samenleving steeds nadrukkelijker om lokaal, duurzaam en betaalbaar voedsel.

Om deze uitdagingen aan te gaan, zet de regio in op een innovatieve hoogwaardige voedselproductie en natuur-inclusieve oplossingen. Korte keten economie, kruidenrijke graslanden, kringlooplandbouw en precisietechnologieën zijn instrumenten waarmee ondernemers stappen zetten richting een duurzame en toekomstbestendige land- en tuinbouw. Deze aanpak biedt niet alleen milieuwinst, maar versterkt ook de economische weerbaarheid van de regio.

Water en bodem als sleutel tot de toekomst

Klimaatverandering brengt specifieke uitdagingen met zich mee, zoals verzilting en een afnemende beschikbaarheid van zoetwater. Gezonde bodems spelen hierbij een cruciale rol: ze fungeren als buffer tegen droogte en wateroverlast, verbeteren de waterkwaliteit en ondersteunen biodiversiteit. Innovaties zoals ondergrondse zoetwateropslag, natuurlijke bermen en oevers en zilte teelten laten zien hoe ondernemers in de Friese Kleischil effectieve oplossingen ontwikkelen voor de toekomst.

Grote kansen: landbouw als motor van innovatie

De transitie naar een duurzame land- en tuinbouwsector biedt grote kansen voor de Friese Kleischil. Door te investeren in circulaire werkwijzen, precisielandbouw en duurzame energieoplossingen draagt de land- en tuinbouw bij aan bodemherstel, wateropgaven en economische groei in het gebied. Praktijkgericht onderzoek en experimenteren maken de Friese Kleischil tot een ideale proeftuin voor innovaties.

Samen werken aan een vitale landbouw

Alleen met een vitale land- en tuinbouw ontstaat er ruimte om te blijven innoveren en een duurzaam evenwicht te vinden tussen economie en ecologie in het landelijk gebied.

Onder het motto 'Samen werken aan een vitale landbouw' blijft de Friese Kleischil bouwen aan een toekomst waarin natuur en landbouw in harmonie zijn en het unieke karakter van de regio behouden blijft.

Samen investeren in de toekomst van de Friese Kleischil

De Friese Kleischil is dé agrarische kracht van Friesland. Hier wordt gewerkt aan de voedselvoorziening van morgen, met een sector die innovatie omarmt en economische groei stimuleert. Maar zonder slimme investeringen en samenwerking lopen we het risico dat deze sterke agrarische basis onder druk komt te staan. Daarom zetten de gemeenten Harlingen, Waadhoeke en Noardeast-Fryslân gezamenlijk in op drie speerpunten die de landbouw in de regio toekomstbestendig maken:

De 3 speerpunten:

1 Water als basis

Een sterke landbouwsector begint bij een gezonde bodem en voldoende zoetwater. De Friese Kleischil wordt direct geconfronteerd met de gevolgen van klimaatverandering en verzilting. Om de agrarische productie toekomstbestendig te maken en de sector weerbaar te houden, onderzoeken we innovatieve oplossingen, zoals ondergrondse zoetwateropslag en zilte teelten.

2 Innovatie als motor

Om te blijven concurreren in een snel veranderende wereld is innovatie cruciaal. De Friese Kleischil zet vol in op kringlooplandbouw, precisietechnologie en duurzame energieoplossingen. Door deze ontwikkelingen te stimuleren, versterken we niet alleen de agrarische sector, maar creëren we ook economische kansen en werkgelegenheid.

3 Talent voor de toekomst

De landbouwsector heeft de denkers en doeners van morgen nodig. Door een agrifood kennis- en innovatiehub te ontwikkelen, verbinden we onderwijs, ondernemers en overheid. Dit zorgt ervoor dat nieuwe generaties agrariërs, technologische pioniers en voedselproducenten klaarstaan om de sector verder te brengen.

De Friese Kleischil is niet alleen een agrarische regio, maar een onmisbare schakel in de voedselketen en een motor voor duurzame innovatie. Nu is het moment om te investeren in waterzekerheid, technologische vooruitgang en talentontwikkeling. Samen zorgen we ervoor dat de landbouw in de Friese Kleischil niet alleen blijft bestaan, maar ook floreert. Vandaag, morgen en voor toekomstige generaties.

*De Kleischil is binnen Friesland
verantwoordelijk voor:*

60% van de akkerbouw,

40% van de tuinbouw en

80% van het agrarisch grondgebruik.

Contact opnemen kan via onderstaande e-mailadressen:

info@harlingen.nl | info@waadhoeke.nl | info@noardeast-fryslan.nl

Dit document is tot stand gekomen met de steun van de Provinsje Fryslân.

Landbouw landelijk gebied Kleischil Fryslân

Economie
&
Ecologie
in balans

Samen werken aan landbouw

GEMEENTE
**NOARD
EAST** FRYSLÂN

Economie

Toekomst- bestendige landbouw

Water

- Kwaliteit
- Verzilting
- Natuurlijke bermen en oevers
- Biodiversiteit
- Zoetwaterbeschikbaarheid
- Klimaatadaptie

Energietransitie

- Wind, zon, waterstof
- Landbouw als energiehub
- Biogas / groengas

Innovatie

- Zilte teelten
- Automatisering
- Robuuste rassen ontwikkelen
- Onderzoek en onderwijs
- Robotisering
- Ondergrondse zoetwateropslag

Werk- gelegenheid

Leefbaarheid

Brede welvaart

- Leefomgeving
- Gezondheid
- Werkgelegenheid
- Voorzieningen
- Gevarieerd landschap

Grond

- Bodemgezondheid
- Kringlooplandbouw
- Organische mest als grondstof
- Cultuurhistorisch landschap

Korte keten

- Lokale economie
- Hoogwaardig en betaalbaar voedsel
- Voedselzekerheid
- CO₂ reductie
- Biobased gewassen
- Opslag in bodem

Gemeente Noardeast-Fryslân: Landbouw als motor voor economie en leefbaarheid

In Noardeast-Fryslân vormt landbouw een belangrijke pijler van de lokale economie en gemeenschap. Met ruim 21.000 hectare grasland en 3.100 hectare akkerbouw draagt de agrarische sector substantieel bij aan de economie en werkgelegenheid. Maar liefst 1 op de 6 banen is direct of indirect verbonden aan de agrofoodsector, van veehouderij en akkerbouw tot dienstverlening, verwerking en toelevering.

De landbouw staat voor unieke uitdagingen, zoals verzilting en een toenemende druk op beschikbaarheid van zoetwater. Tegelijkertijd vragen klimaatverandering, waterkwaliteit en de energietransitie om ingrijpende veranderingen. Deze ontwikkelingen maken de transitie naar een circulaire en duurzame landbouw urgenter dan ooit.

In Noardeast-Fryslân wordt geëxperimenteerd met zilte teelten, onderzoek naar mogelijkheden voor ondergrondse zoetwateropslag en versterken van de biodiversiteit door natuurlijke bermen en oevers. Ook is er een belangrijke rol weggelegd voor de agrarische sector in de energietransitie door bijvoorbeeld de productie van groengas en opwek en opslag van groene stroom. Agrarisch natuur- en landschapsbeheer draagt bij aan meer biodiversiteit en een gezonde leefomgeving.

De kracht van Noardeast-Fryslân ligt in verbinding. Gemeente, landbouw, ondernemers en gemeenschap werken samen aan een gedeelde visie: een toekomst waarin landbouw blijft bijdragen aan de economie, werkgelegenheid, leefbaarheid en gezond, duurzaam en betaalbaar voedsel. De landbouw in Noardeast-Fryslân draagt daarmee bij aan brede welvaart en een duurzame toekomst.

Landbouwbedrijven¹

Veehouderij: **260**
Tuin- en akkerbouw: **190**

Oppervlakte¹

Grasland en groenvoedergewassen:
21.844,87 ha
Tuin- en akkerbouw:
3.141,00 ha

Werkgelegenheid^{2,3}

In Noardeast-Fryslân is **1 op de 6** mensen actief in de **agrofoodsector**^{*}, goed voor **4.215 banen**.

*Dit cijfer omvat de gehele productiekolom: van de primaire sector (landbouw en veeteelt), toeleverende bedrijven en van de verwerkende industrie tot aan de detailhandel.

Bronnen: 1. CBS Statline (2024) Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar gemeente. 2. LISA (2021) Werkgelegenheidsregister provincie Fryslân. 3. Noardeast-Fryslân (2021) Factsheet Agrarische sector.

werken aan landbouw

Water

- Kwaliteit
- Verzilting
- Natuurlijke bermen en oevers
- Biodiversiteit
- Zoetwaterbeschikbaarheid
- Klimaatadaptie

Landbouw met toekomst

- Balans tussen ecologie en economie
- Integrale aanpak en samenwerking

Brede welvaart

- Leefomgeving
- Gezondheid
- Werkgelegenheid
- Voorzieningen
- Landschap

Grond

- Bodemgezondheid
- Kringlooplandbouw

Energietransitie

- Wind, zon, ermolens
- Biogas / groengas

Landschapskwaliteit

- Versterking groen
 - Kruidige percelen
 - Traditionele erfbeplanting
- Verbinding met de zee

Landbouw & Beleving

- Verbinding tussen landbouw en toerisme
- Ervaringsgerichte landbouw
- Cultuur en landbouw verbinden

Gemeente Harlingen: Poort naar land en zee

Harlingen is een stadsgemeente met een unieke combinatie van maritieme bedrijvigheid en een open agrarisch landschap rondom de zeehavenstad. Hoewel de landbouwsector hier kleiner is dan in andere delen van de Friese Kleischil, bepaalt zij in hoge mate het aanzicht van het buitengebied. Bovendien speelt de zeehaven een cruciale rol in de agrarische keten, met onder andere de verschepping van aardappelen, groenten en fruit naar nationale en internationale markten.

De gemeente staat voor complexe ruimtelijke uitdagingen. De schaarse ruimte vraagt om een zorgvuldige afweging tussen woningbouw, economische ontwikkeling en leefbaarheid. Tegelijkertijd worden klimaatvraagstukken zoals verzilting en waterbeheer steeds urgenter. Daarom zet gemeente Harlingen in op vergroening, duurzame landbouw en klimaatadaptieve maatregelen, zoals erfbeplanting, natuurvriendelijke oevers en innovatieve wateroplossingen.

De transitie in de landbouwsector biedt zowel uitdagingen als kansen. Door samenwerking met agrariërs kunnen functies zoals recreatie, natuur en waterberging worden gecombineerd met bestaande landbouwgrond. Het Hegewiersterfild is een mooi voorbeeld van een evenwichtige combinatie van natuur en landbouw. De verbinding met de zee blijft een leidend thema. Niet alleen voor de maritieme sector, maar ook in relatie tot waterbeheer en duurzame ontwikkeling.

De ontwikkeling van Harlingen als maritieme kennishub, gesteund door regionale samenwerking binnen de Regiodeal, biedt kansen om kennis en innovatie te bundelen. Door slim gebruik te maken van de ruimte, blijft Harlingen een aantrekkelijke stad waar landbouw, economie, toerisme en leefbaarheid in balans zijn. De unieke wisselwerking tussen haven, landbouw en leefomgeving vormt de basis voor een duurzame en toekomstbestendige gemeente.

Landbouwbedrijven¹

Veehouderij: **10**

Tuin- en akkerbouw: **10**

Oppervlakte¹

Landbouwgrond: **1.361,51 ha**

Werkgelegenheid²

In Harlingen zijn **340 banen** verbonden aan de **agrofoodsector**^{*}. Dat betekent dat **1 op de 47** banen in deze sector valt.

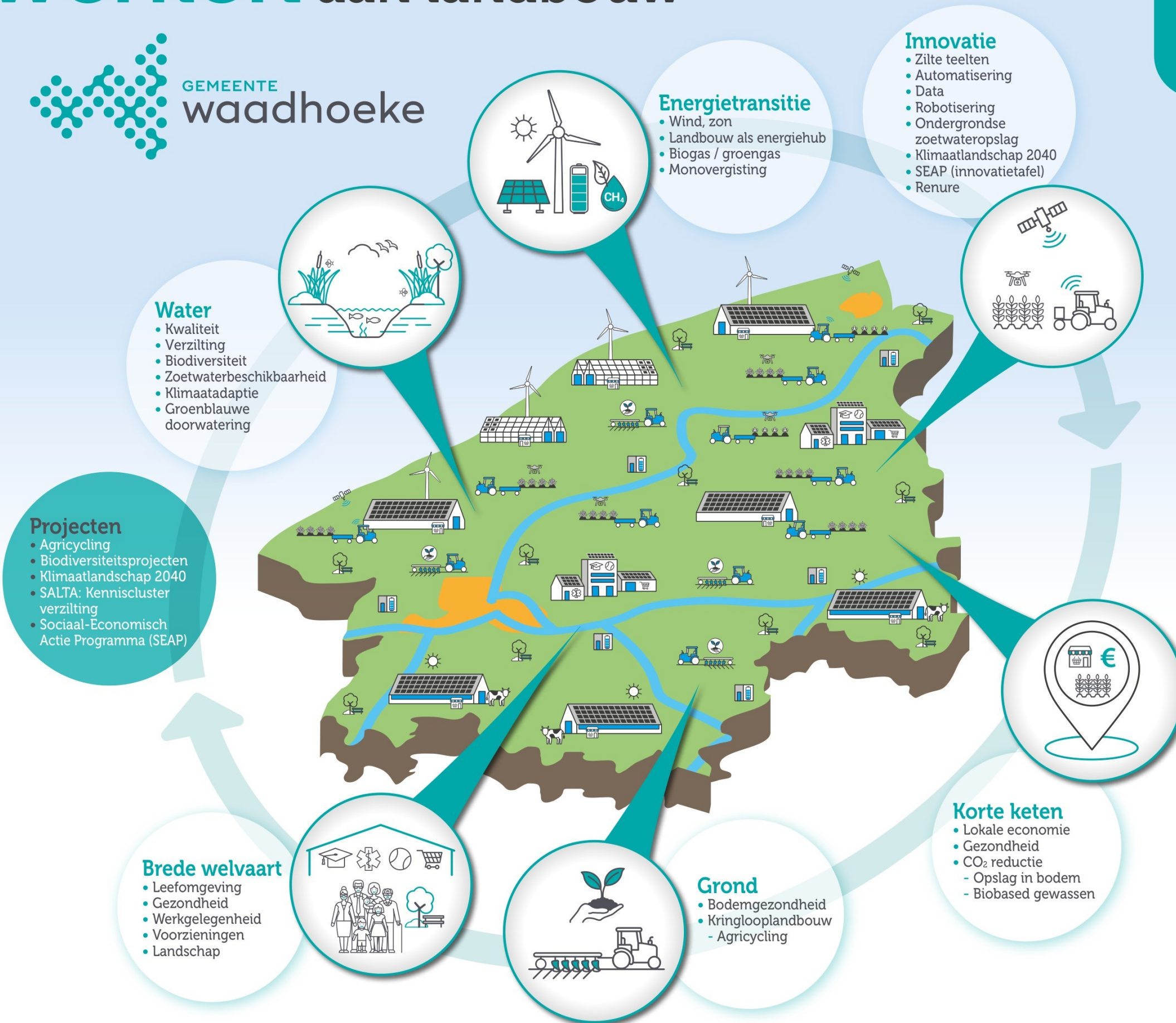
Haven³

Jaarlijks wordt **75.000 ton** pootaardappelen over zee verscheept via onze haven.

*Dit cijfer omvat de gehele productiekolom: van de primaire sector (landbouw en veeteelt), toeleverende bedrijven en van de verwerkende industrie tot aan de detailhandel.

Bronnen: 1. CBS Statline (2024) Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar gemeente. 2. LISA (2021) Werkgelegenheidsregister provincie Fryslân. 3. Port of Harlingen (2024) Overslagcijfers zeevaart en binnenvaart.

werken aan landbouw

Gemeente Waadhoeke: Waar landbouw, natuur en landschap elkaar duurzaam versterken

De agrarische sector is belangrijk voor de economie, samen met groothandel, industrie en toeleveranciers. Met het Sociaal-Economisch Actie Programma Het Goud van Noordwest, stimuleert Waadhoeke agrarische innovaties en samenwerking tussen de bedrijven, het onderwijs en de overheid.

De landbouw heeft te maken met nieuwe regelgeving, verzilting en klimaatverandering. Daarom investeert de gemeente in duurzame en toekomstbestendige landbouw. Om verzilting en zoetwatertekorten tegen te gaan, werkt Waadhoeke samen met kenniscluster SALTA en volgt de Bodemvisie voor duurzaam bodem- en watergebruik en een vitale bodem.

Waadhoeke heeft naast een sterke agrarische sector een uniek historisch landschap met zeedijken, kwelderwallen en terpen. Deze vertellen de eeuwenoude ontstaansgeschiedenis en geven het gebied een eigen karakter. Waadhoeke wil dat landschap, natuur en landbouw elkaar duurzaam versterken, om blijvend te genieten van een gezond en divers landschap.

Waadhoeke wil in 2040 energieneutraal zijn, waarbij duurzame energie in de agrarische sector een grote rol speelt. Zo blijft de regio vooroplopen in agrarische innovatie en draagt de sector bij aan een duurzame en leefbare toekomst.

Landbouwbedrijven¹

Veehouderij:	220
Akkerbouw:	190
Tuinbouw onder glas:	10

Oppervlakte¹

Grasland en groenvoedergewassen:

13.964 ha

Akkerbouw:

8.731 ha

Tuinbouw onder glas:

110 ha

Werkgelegenheid^{2,3}

1 op de 10 banen in Waadhoeke is een baan in de **primaire landbouwsector**. In de gemeente Waadhoeke is zelfs bijna **1 op de 5** banen een baan in de **agrofoodsector**.*

*Agrofood omvat niet alleen landbouw, maar ook groothandel, toeleverende bedrijven en verwerkende industrie in landbouw en voedingsmiddelen.

Bronnen: 1. CBS Statline (2024) Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar gemeente. 2. LISA (2021) Werkgelegenheidsregister provincie Fryslân. 3. Waadhoeke (2021) Factsheet Agrarische Sector.